BIULETYN KOWIEŃSKI
WILBI

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3—3

Nr. Wilno, dnia 17 lipca 1930 roku. **294.**

Treść numeru:

-----oooO§Oooo-----

§

I.ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Wywiad z ministrem Zauniusem o aktualnych zagadnieniach polityki zagranicznej Litwy.

Dnia 14-go b.m. minister spraw zagranicznych dr.Zanius udzielił wywiadu przedstawicielom pism krajowych i zagranicznych, w którym w formie odpowiedzi na stawiane pytania następująco poinformował o aktualnych zagadnieniach polityki zagranicznej Litwy:

- Jak się przedstawia sprawa mianowania nowego dyrektorjatu Kłajpedzkiego?

- Obecnie guberna tor kraju Kłajpedzkiego p.Merkis prowadzi w tej sprawie rokowania z przedstawicielami sejmiku krajowego. Gubernator chce działać w porozumieniu z sejmikiem, sprawa jednak jest niełatwa, gdyż proponowani do Dyrektorjatu kandydaci często nie mają wpływów politycznych, a są kierowani przez innych polityków. Należy sądzić, że jeszcze w tych dniach sprawa się wyjaśni.

- Jak się przedstawia sprawa odszkodowania dla tych urzędników, którzy pozostają w kraju Kłajpedzkim?

- O specjalnem odszkodowaniu niema tutaj mowy. Urzędnicy niemieccy, zrzekając się swej pracy w kraju, otrzymają pewną jednorazową rekompensatę od rządu Rzeszy. Rekompensata zostanie im wypłacona za pośrednictwem i pod kontrolą rządu litewskiego. Dotychczas ta sprawa nie była jeszcze uregulowana, w tych dniach jednak ma to nastąpić i byli urzędnicy niemieccy zostaną ostatecznie odcięci od Rzeszy.

W kwestji zatargu w sprawach wyższego sądownictwa między rządem centralnym a krajem Kłajpedzkim, zaznaczyć należy, że rząd litewski stoi na tem stanowisku, iż nie myśli ani o zwężaniu autonomji kraju Kłajpedzkiego, ani też o jej rozszerzaniu. Rząd centralny stara się tylko konsekwentnie spełnić to, do czego ma prawo.

- W jakiem stadjum znajdują się obecnie rokowania w sprawie zawarcia litewsko-łotewskiego układu handlowego?

- Obecnie Łotwa, po otrzymaniu litewskiej propozycji w sprawie układu handlowego, bada tę propozycję i szykuje swoją kontrpropozycję. Według nieoficjalnych wiadomości, rząd łotewski propozycje Litwy traktuje, jako rzecz pozytywną i do przyjęcia.

- Co dałoby się powiedzieć dzisiaj o zatargu polsko-litewskim?

- Obecnie rząd litewski szykuje się do kampanji wrześniowej przeciwko Polakom w Genewie. Przedewszystkiem będzie poruszona sprawa raportu komisji tranzytowej, następnie rząd litewski ma zamiar złożyć skargę o niewypełnianie przez Polskę układu o małej komunikacji pogranicznej. Pozatem Litwa zamierza złożyć szereg propozycyj dla Polski. O tych propozycjach chwilowo tylko tyle mogę powiedzieć, iż będą one miały na celu uniemożliwienie powstawania w przyszłości podobnych zajść, jakie miały miejsce w maju w Dmitrówce, zamykania najważniejszych punktów przejściowych na linji administracyjnej i t.p.

- Podwyższone cła niemieckie na mięso importowane do Niemiec bardzo zaszkodziły interesom Litwy. Czy rząd zamierza w tej kwestji poczynić jakieś kroki?

- Należy przedewszystkiem zaznaczyć, iż polityka celna Niemiec wynika z ogólnego, ciężkiego ich stanu ekonomicznego. Jak wiadomo, rolnictwo Niemiec przeżywa ogromny kryzys. Dla podniesienia swego rolnictwa rząd Niemiec wprowadził wysokie cła na wwożone artykuły rolne, pragnąc przez to podnieść ceny produktów krajowych. Nam się jednak wydaje, iż środki, przedsięwzięte

przéz rząd niemiecki, nie są celowe. Obecnie rząd niemiecki wprowadza nowe utrudnienia przy imporcie świń do Rzeszy. Rząd Rzeszy żąda mianowicie, aby mięso świń było przywożone razem z sercem i innemi częściami wnętrzności. Zalecenie to z pewnych względów jest zrozumiałe, chodzi bowiem o kontrolę sanitarną mięsa, niektóre zaś choroby można ujawnić jedynie badając wnętrzności zabitych zwierząt. Niemniej nowe to rozporządzenie wpływa ujemnie na nasz eksport, zwiększająo cło wwozowe do Niemiec, gdyż części wnętrzności świń, które nie można sprzedać, ulegają również ocleniu.

Należy jednak zaznaczyć, iż nietylko podwyższenie cła przez Niemcy na importowane świnie miało ujemny wpływ na interesy Litwy. Winny temu również bardzo niskie ceny trzody chlewnej na rynku wewnętrznym Niemiec. Dopóki te ceny były wysokie, eksport nasz rozwijał się pomyślnie i można twierdzić, iż Litwa przeżyła wówczas złoty okres eksportu świń. I obecnie cło na importowane świnie do Niemiec jest zależne od ceny świń na rynku wewnętrznym. W miarę wzrostu tych cen cło maleje i odwrotnie.

Trzeba również przyznać, iż podniesienie ceł przez Niemcy na importowane świnie miało dla Litwy pewne strony dodatnie. Zmusiło bowiem Litwę do szukania nowych rynków zagranicznych oraz do ulepszenia samej hodowli oraz środków eksportu. Obecnie, jak wiadomo, hodowla świń na bekony zajęła pierwsze miejsce przed tuczeniem, pozatem zamierza się rozszerzyć rzeźnie krajowe, gdyż eksport przyszły obejmie głównie świnie bite. Słowem, Litwa zmuszona jest uniezależnić się od rynku niemieckiego, co dla niej jest rzeczą korzystn Posiadanie kilku rynków zagranicznych gwarantuje bowiem pewną równowagę w eksporcie.

- Jakie środki zamierza się przedsięwziąć przeciwko głównemu burmistrzowi p.Kłajpedy p.Grabowi, który poniżał imię Litwy?

- O tem narazie nic się nie da powiedzieć, gdyż nie znam szczegółów sprawy, której rozpatrzenie jest przedewszystkiem w kompetencji gubernatora kraju Kłajpedzkiego.

- Czy można byłoby zatarg w sprawach sądownictwa między rządem centralnym a dyrektorjum kraju Kłajpedzkiego rozstrzygnąć w drodze interpretacji statutu kraju Kłajpedzkiego?

- Tak. Rząd centralny do tego właśnie dąży, pracując jednocześnie nad wprowadzeniem w życie tego statutu. Statut ten należało już przed 7 laty wprowadzić w życie. Dawne rządy nie uczyniły tego i to jest jedną z części tego balastu, który rząd otrzymał w spadku po swych poprzednikach.

- Czy została mianowana delegacja litewska do prowadzenia rokowań handlowych z Łotwą?

- Dotąd jeszcze nie. Przedewszystkiem chodzi tutaj o miejsce tych rokowań. Rząd litewski w swoim czasie zakomunikował Łotwie, iż obecnie trudno mu byłoby wysyłać swoją delegację do Łotwy. Łotewski poseł w Kownie oświadczył wówczas, iż wobec tego Łotwa zgadza się na prowadzenie rokowań w Kownie. Dotychczas jednak nie otrzymano jeszcze oficjalnej propozycji Łotwy, kiedy delegacja jej ma przybyć do Kowna i wobec tego mianowanie członków delegacji litewskiej nie jest sprawą pilną. Kilka osób upatrzono już do prowadzenia rokowań, pozatem Litwa będzie korzystała ze swych sił fachowych na miejscu.

- Jak może wpłynąć ewakuacja Nadrenji na politykę zagraniczną Litwy?

- Ewakuacja Nadrenji wraz z pomyślnem załatwieniem spraw reparacyjnych wskazuje, iż stosunki francusko-niemieckie uległy znacznej poprawie. Stąd powstały wersje, iż obecnie Polska nie jest już tak potrzebną Francji i że Niemcy dzisiaj mają większe szanse na realizację postulatów swej polityki zagranicznej na Wschodzie, odzyskanie korytarza gdańskiego i t.p. Razem z tą wersją krąży inna, mianowicie - że Polacy uzyskają dostęp do morza przez terytorjum Litwy. Rząd litewski jednak nie przewiduje, aby czyniono na Litwę jakikolwiekbądź nacisk z powodu porozumienia francusko-niemieckiego. Wszystkie te wersje oraz kombinacje i pozostaną tylko wersjami i kombinacjami.

- Czy obecne naprężone stosunki między rządem centralnym a władzami autonomicznemi kraju Kłajpedzkiego nie będą miały wpływu na stosunki polityczne między Litwą a Niemcami?

- Z punktu prawnego żadnego wpływu one mieć nie mogą. Niemcy bowiem nie posiadają żadnego prawa, żadnej konwencji, któraby im zezwalała na wtrącanie się do spraw wewnętrznych Litwy. Rząd zaś litewski ze swej strony nie ma prawa czynić objektem rokowań dyplomatycznych z Niemcami kwestje swej polityki wewnętrznej. Rząd Rzeszy mógłby interwenjować w sprawach kraju Kłajpedzkiego tylko jako członek Ligi Narodów.-

Odpowiedź rządu litewskiego na memorandum Brianda w sprawie federacji europejskiej.

Rząd litewski, po dokładnem przestudjowaniu memorandum rządu republiki francuskiej w sprawie organizacji ustroju federacyjnego związku Europy, który został mu wręczony 17 maja r.b., jest szczęśliwy, mogąc oświadczyć, że zgadza się z zasadniczą ideą, która natchnęła rząd republiki do tego kroku i obecnie może już wyrazić swe niezłomne postanowienie współpracy w wykonywaniu zamierzonego celu, o ile pozwolą na to jego siły.

Przy tej sposobności rząd litewski uważa za niezbędne podkreślić, iż naród litewski od chwili swego odrodzenia, jako niepodległe państwo, bez uchybienia dąży do ideału pokoju, opartego na sprawiedliwości, który zniewolił go do przystąpienia do Ligi Narodów i który jeden mógłby zapewnić ~~xxxx~~ narodom całego świata rozwój wszystkich sił materjalnych i moralnych.

Wszelako rząd litewski nie może nie wyrazić kilku uwag, powstałych jedynie z troski, aby praca, rozpoczęta z inicjatywy rządu francuskiego, odniosła powodzenie.

1/ ~~Że~~ związek europejski od chwili zapoczątkowania swej egzystencji stałby się żywą realnością, brzemienną w pomyślne skutki, rządowi litewskiemu wydaje się, że ~~xxxxxxxx~~ interesy i uczucia łączące narody w dążeniu do ogólnego ideału, powinny górować nad przeciwnemi interesami i uczuciami.

Stąd jasnem jest, że związek nie mógłby normalnie rozwijać się, dopóki wśród jego członków istniałyby trudne antagonizmy i nieugięte przeciwności, powstałe z czynów, które pozostały bez sprawiedliwego zadośćuczynienia.

Niezrozumiałem i nawet niemożliwem jest, aby atmosferę oziębienia, przychylności i wzajemnego zaufania, można było stworzyć inaczej, jak na podstawie skrupulatnego wzajemnego poszanowania praw i sprawiedliwości.

2/ Z drugiej strony, nawet po stworzeniu takiej atmosfery będzie bardzo doniosłem, aby związek objął jaknajwięcej państw europejskich i żadne z nich nie zostało wyłączone.

3/ Rząd litewski jest przekonany, że pakt o charakterze ogólnym, któryby się liczył z zaznaczonemi powyżej zasadami, byłby niewątpliwie pożyteczny dla wzmocnienia pokoju wśród narodów. Rząd litewski w zupełności zgadza się ze zdaniem rządu francuskiego, że podobny pakt powinienby się zmieścić w ramach Ligi Narodów, gdyż instytucja ta dąży do bardziej ogólnego celu i obejmuje szersze horyzonty.

4/ Również się wydaje, że trzeba będzie wykazać ~~wąt~~ wielką ostrożność przy rozstrzyganiu bardzo aktualnego problemu organów unji federalnej. Rząd litewski sądzi, że konferencja europejska, w której wzięliby udział przedstawiciele wszystkich członków związku, byłaby najbardziej odpowiednim organem dla nowej instytucji.

W celu przygotowania do prac konferencji pokojowej być może potrzebnem byłoby stworzenie dość obszernego komitetu, którego jednak stały charakter był rozstrzygany później, w trakcie działania związku.

O ile to dotyczy zakładania stałego sekretarjatu, rząd litewski obawiałby się, aby podobny organ nie stworzył szkodliwego paralelizmu z sekretarjatem Ligi Narodów.

5/ Rząd litewski, w zupełności przyjmując zasadnicze dyrektywy, sformułowane w p.3 memorandum, które będą miały ustalić ogólne koncepcje tych organów, jakim zostało powierzone opracowanie programu organizacji europejskiej, rezerwuje sobie prawo rozszerzyć je, gdy wśród państw, zaproszonych do udziału w konferencji europejskiej, nad kwestjami temi będzie się toczyła dyskusja:

6/ Kwestje, wysunięte w p.4 memorandum francuskiego, stanowiące jakgdyby szkic programu, który rząd francuski sformułował w celu przedłożenia przyszłej konferencji europejskiej, wydają się kwestjami pierwszorzędnej wagi, wszelako, jego zdaniem, będą one mogły zostać ostatecznie rozstrzygnięte dopiero po rozpoczęciu działalności związku europejskiego.-

E c h a r o c z n i c y t r a k t a t u l i t e w s k o - s o - w i e c k i e g o w R o s j i s o w i e c k i e j .

Prasa sowiecka obszernie omawia rocznicę litewsko-sowieckiego traktatu pokojowego. Prasa wskazuje na to, iż pomieniony traktat pokojowy był fundamentem niepodległości Litwy i panowania narodu litewskiego. Rosja sowiecka uznała w tym układzie panowanie państwa litewskiego i jego granice. W ten sposób przyczyniła się ona do utrwalenia niepodległości Litwy i uznania jej przez inne państwa. Traktat z 1920 roku jest jednym z najważniejszych dokumentów, ustalającym prawa narodu litewskiego co do granicy państwowej. Żadne interpretacje prawne nie mogły zmniejszyć lub osłabić znaczenie tego aktu. Prasa sowiecka ze szczególnem zadowoleniem zaznacza, iż pomimo, że w Litwie w ciągu dziesięciu lat zmieniały się rządy, władza przechodziła z rąk jednej partji do drugiej, polityka litewska względem ZSSR była zawsze oparta na zasadach układu pokojowego z 1920 r. Ta okoliczność jest najlepszym dowodem, iż przyjazna polityka względem ZSSR odpowiada interesom narodu litewskiego.

Zarówno traktat z 12-go lipca, jak i oparte na nim przyjazne stosunki między Litwą a Sowietami były zawsze i są najważniejszym czynnikiem utrwalenia pokoju we Wschodniej Europie. Dalej prasa wskazuje, iż w niedalekiej przeszłości te dobre stosunki były przeszkodą dla awanturniczych elementów, które zamierzały dokonać zamachu na niepodległość Litwy. Wyraźne stanowisko Rosji sowieckiej miało wielki wpływ na umitygowanie imperjalistycznych dążeń Polski. Prasa sowiecka zaznacza, iż rozsądna i niezależna polityka litewska była zawsze przeszkodą w próbach zorganizowania przeciwsowieckiego bloku nad Bałtykiem. Litwie jeszcze wypadnie wiele walczyć o swe prawa. Rosja sowiecka zawsze z wielką sympatją będzie śledziła za wysiłkami narodu litewskiego, jego rozwojem kulturalnym i gospodarczym.-

W y c i e c z k a h o l e n d e r s k a w L i t w i e . Przybyła do Kowna wycieczka holenderskiego Towarzystwa popierania Ligi Narodów wskładzie 19 osób. W skład wycieczki wchodzą wybitni holenderscy działacze, politycy, prof esorowie i dziennikarze. Wycieczka jest gościem litewskiego Towarzystwa popierania Ligi Narodów.-

W y c i e c z k a I z b y R o l n i c z e j d o Ł o t w y . W końcu września ma się odbyć w Rydze wystawa rolnicza. Izba Rolnicza postanowiła zorganizować wielką wycieczkę na tę wystawę celem zapoznania się z łotewskiem gospodarstwem rolnem i z działalnością łotewskich organizacyj rolniczych.-

Z w r o t a r c h i w ó w z R o s j i s o w i e c k i e j . W tych dniach radca poselstwa litewskiego w Moskwie Rabinowicz przyjął 26 skrzyń dawnych litewskich aktów sądowych z wieku XVI-go i późniejszych.-